

Ценностни аспекти на педагогическото ежедневие
Value Aspects of the Pedagogical Daily Round

АКО МОЖЕХ ДА ПОГЛЕДНА ПРЕЗ ДЕТСКИТЕ ОЧИ

Мария Шушнева

Основно училище „Св. Климент Охридски“ – Пазарджик

Резюме. Настоящата разработка обхваща описание на практически и теоретични знания и споделен опит за работа с ученици от I – IV клас.

Keywords: practical and theoretical knowledge, students from I – IV class

Ако мислите за един ден напред – вземете си храна!

Ако мислите за една година напред, посадете дърво!

*Ако мислите за 100 години напред,
образовайте детето си!*

Китайска мъдрост

Ценностният образователен подход в педагогическото ежедневие е комплекс от взаимосвързани методи и принципи. Той обхваща цялостната ежедневна работа с учениците. Смяната на дейностите е присъща за децата, това ръководи и работата в часовете. Индивидуалната и груповата дейност имат своите предимства за успеха. Децата обичат да работят в екип, да помагат, да играят определена роля. Разнообразието от формите, които учителят селектира в часовете, обогатява и активизира учениците. Каквато и форма на работа да бъде подбрана, каквито и принципи и методи да се използват, винаги пред учителя трябва да стои идеята, че *ученикът е главният герой в учебния процес*. Всичко, което се подбира, е в интерес на детето – за неговия комфорт и успеваемост в училище. Поддържането на интерес към учебния материал се осъществява чрез разнообразието от допълнителна литература, която се използва в часовете по човек и природа, човек и общество, литература, изобразително изкуство и др. Радостните чувства от срещата с приятелите в класа водят до доброволно посещение на училището. Създаването на творческа, другарска атмосфера подтиква учениците към взаимопомощ и толерантност в отношението един към друг, особено в случаите, когато в класа има ученик със специални образователни потребности. Грижете за него, помощта в часовете и междучасията правят усилията им значими и потребни някому. Те на практика виждат резултатите от тях.

Доброволният принцип в образователния процес се постига чрез подходяща мотивация и възлагане на индивидуални задачи, работа по проекти и други подходи за индивидуална дейност. Ученикът, който с лекота се справя с поставените задачи в час, може да стане апатичен и да се изпълни с отегчение към учебния предмет, което да намали интереса му. Поставянето на по-сложна задача към конкретния ученик го мотивира към активно участие. Това в никакъв случай не го натоварва, а мобилизира учениковите възможности за по-добра изява, събужда интереса и стремежа към по-големи успехи.

Основна цел на образованието е да се развият индивидуалните качества на личността. Според програмата за развитие на образованието (2006 – 2015) главна ценност в образователната система е детето (ученикът).¹⁾ Всяко дете е творческа личност, за да развие индивидуалните си способности, е необходимо да намери своето място в образователния процес и да се чувства равноправен участник в него. Всяко дете е личност със строго определени индивидуални възможности и потребности. Учителят трябва да се докосне и да разгърне всички негови заложби и максимално да разкрие възможностите му. Добрият художник може да е слаб спортист, но това не трябва да отчайва и обезкуражава детето. Изучавайки живота на европейски и световни шампиони, видни художници и музиканти, всеки ученик намира своето място и определя себе си като творец или спортист.

Доверието на ученика към учителя се гради през целия период на обучение. То започва от първия учебен ден, от първата усмивка и от първата милувка. Ученикът трябва да усети обичта и грижата на своя учител, за да му се довери без колебание. При общуването трябва да доминира емоционалният, тих тон на доброжелателност и уважение към личността на детето. Учителят трябва да е водач, но и приятел, помощник и съучастник в общото дело. Учениците гледат своя учител с жадни очи в очакване и когато им е трудно, трябва да могат да поискат помощ, знаейки, че ще я получат безрезервно и спокойно. Учителят е организатор на познавателната дейност на учениците, помощник и консултант. Не е необходимо налагане на поведенческо влияние, то трябва да е неусетно за ученика. Педагогическото майсторство на учителя да управлява учебния процес го прави приятен и непринуден. Особено деликатен е моментът, когато се въвеждат правописни или математически правила в начална училищна степен. В първи клас разказвам на децата, че притежавам торбичка с хитринки, които ще им помагат в училище, и им предлагам да ги приемат в своите торбички. Те в началото са празни, но до четвърти клас ще ги напълним. Когато въвеждам ново правило, ги подканям да отворят торбичките си. По този начин се изостря вниманието им. Чрез няколко повторения проверявам дали хитринката е влязла във всяка торбичка. Професионализмът в намесата и подкрепата от страна на учителя насърчава децата. Когато се дава оценка, трябва да се започва от най-доброто, но и да се отбелязва, че има пропуск или всички букви са красиви, но дадена буква е полегнала и не стои добре на реда. Ценността на този подход се

изразява в разкриване на целия творчески потенциал и заложи на учениците и подтиква към прецизност и старание.

Основен метод в работата с учениците заема диалогът. Изслушването, взетото мнение на ученика го прави равноправен участник в учебния процес. Учениците имат много интересни идеи, хрумват им невероятни неща, които са ценни и полезни за съучениците им и за работата на учителя. Получаването на одобрение или неодобрение им дава увереност и възможност да проверят нивото на усвоения материал и практическото приложение на знанията. Човек е социална личност, детето също. Особено в тази възраст ученикът има особена потребност от споделяне на своето мнение и от начина, по който го възприемат околните. Изслушването и приемането на чуждо мнение е проблем за учениците от начална училищна възраст. Това се изгражда в продължение на целия период. Възпитаването в добро ораторство е по-лесно, отколкото възпитаването да бъдат добри слушатели. Изказването на собствено мнение е по-лесно, изслушването и приемането чуждото мнение е почти невъзможно, независимо дали е по-добро.

Особено много усилия чрез подходящи форми и методи се използват за изграждане на слушателски умения. Основна форма в този случай е играта. Чрез нея в непринудена практическа ситуация учениците тренират и изграждат слушателски умения. Съзнателно насочвам учениците да слушат предложението на свой съученик със затворени очи или със запушено едно ухо, особено когато се дават предложения и се вземат решения, в които участват всички. Друг подход, който използвам, е всеки, който желае и има предложение, да го напише, без да посочва името си. Аз го прочитам и класът го приема или отхвърля, без да знае чие е предложението. Така се избягва лидерството и подчинението на всяка цена.

Личният пример на учителя е еталон за подражание. Малкият ученик наблюдава и „копира“ поведението подсъзнателно. Ако еталонът за подражание е неподходящ, това ще повлияе неблагоприятно върху обучението и възпитанието на подрастващия. Учениците обичат да подражават на някого. В някои случаи те избират подходящ за подражание литературен герой, историческа личност, побойникът от филма и т.н. Насочването към това, кой герой е по-подходящ за подражание и защо, води до правилен подбор на еталона. По-задълбоченото изучаване на живота и делото на някой исторически, литературен или филмов герой насочва учениците към правилно селектиране в разнообразието от модели за подражание.

Спокойният, уравновесен и ведър тон на учителя всява спокойствие и въздейства благоприятно върху учениците. Познаването на детската психика улеснява взаимодействието между учителя и ученика. Разнообразието от личности налага различно въздействие без шаблон, без упражняване на власт, разгръща творческите заложи и води до развитие на ученика. Времето, в което живеем, е динамично и бързо се променя начинът на живот. Учителят трябва да демонстрира гъвкавост, креативност и технически компетентности за справяне с новостите в технологиите. Това всява доверие и повишава нужния авторитет на учителя пред детето.

Урокът е основна организационна форма в учебния процес. Уникалността и интересно поднесеният урок събуждат интереса и любознателността на ученика. Той търси и изучава понятията без задължение, а заради породения интерес и запаленото пламъче на любопитството към неизвестното, загадъчното и далечното. Съобразявайки се с нагледнообразното мислене на малкия ученик, увеличавам нагледността в урока, докосвам всички възможни сетива, отговорни за засилването на интереса и събуждането на детското любопитство. Очакването зарежда и прави ежедневието емоционално. Създаденият интерес към дадена тема довежда до очакване на утрешния урок и продължението му. Това е необходимо, особено когато темата е по-суха и по-дидактична. В урока ученикът трябва сам да открие важните за себе си ценности, да намери своето място в него. Активното ангажиране на ученика в учебния процес води от пасивно към активно запомняне. Участието му в часовете чрез нагледни материали по темата, осигурени от него, го ангажира и стимулира към по-задълбочено усвояване, а погледът към учебния материал през детските очи е винаги новаторски. Наготово поднесената информация е скучна и безинтересна за съвременния ученик. Той трябва да е равнопоставен участник в учебния процес. По-вкусна е храната, която сам си подготвиш, по-полезен е урокът, в който активно участваш. Опирането на традициите, изградени в класа, училището и семейството, ще постигне равновесие, на базата на което ще изпъкнат процеси и явления, с чиято помощ емоционалното присъствие ще е водещо. Трудно е да се определи един ценностен подход в образователното ежедневие. Това е съвкупност от цялостната работа, това са и моментите не само в часовете, но и в междучасията, по време на екскурзии и празници.

Умението на педагога да покаже на детето цялата красота, която то притежава, и да му даде самочувствие, че може да се справя по-лесно с поставената задача, е приоритет. Обединявайки усилията си, родители и учители допринасят за по-задълбочено усвояване на знанията. Трябва да научим децата и да ги пуснем да вървят напред в своето развитие. Обсебването не е подходящо за ученици, живеещи в XXI век.

БЕЛЕЖКИ

1. Национална програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание (2006 – 2015), www.bglog.net

IF I COULD LOOK THROUGH CHILDREN'S EYES

Abstract. This paper includes a description of the practical and theoretical knowledge and shared experience of working with students from I – IV class.

Maria Shushneva

Primary school „St. Kliment Ohridski“, Pazardjik
E-mail: mshushneva@abv.bg